

INKLYUZIV TA'LIM JARAYONIDA PEDAGOGIK VA AXBOROT KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH

Toshkent TMC Insitutining pedagogika fanlar kafedrasi o'qituvchisi

Eshmamatova Setora

Toshkent TMC Insitutining Maktabgacha ta'lim sirtqi yo'nalishi talabasi

Gaziyeva Dildora Husanovna

Annotatsiya: Inklyuziv ta'lim zamonaviy ta'lim tizimining muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, unda har qanday imkoniyati cheklangan o'quvchilar ham to'laqonli ta'lim olish imkoniyatiga ega bo'lishlari ta'minlanadi. Ushbu jarayonda pedagogik usullar bilan bir qatorda axborot kommunikatsiya texnologiyalari keng qo'llaniladi. Axborot kommunikatsiya texnologiyalari inklyuziv ta'lim jarayonini yanada samaraliroq, qiziqarli va interaktiv qilishga yordam beradi. Bu vositalar orqali o'quvchilarning bilim olish jarayoni individual ehtiyojlari va imkoniyatlariga mos tarzda tashkil etiladi. Shuning uchun inklyuziv ta'lim jarayonida pedagogik yondashuvlar bilan bir qatorda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish nihoyatda muhimdir.

Kalit so'zlar: axborot texnologiyalari, inklyuziv ta'lim, kommunikatsiya texnologiyalari, interaktiv doskalar, kompyuter, pedagogik yondashuvlar.

Axborot kommunikatsiya texnologiyalari o'quv jarayonini boyitadi, o'quvchilarga yangi ma'lumotlarni tez va sifatli yetkazishda qulaylik yaratadi. Masalan, interaktiv doskalar, kompyuter dasturlari, elektron darsliklar, maxsus o'quv platformalari va boshqa raqamli resurslar imkoniyati cheklangan bolalar uchun ta'limni tushunarli va qiziqarli qiladi. Bunday texnologiyalar yordamida ta'lim oluvchilar murakkab mavzularni vizualizatsiya qilish, audio va video materiallarni ishlatish orqali yaxshiroq anglashlari mumkin. Shu bilan birga, o'qituvchi individual ehtiyojlarni hisobga olib, har bir o'quvchiga moslashtirilgan darslarni tashkil etishi mumkin. Pedagogik yondashuv sifatida esa inklyuziv ta'limda har bir o'quvchining individual imkanlari, qobiliyatlari va qiziqishlari inobatga olinadi. Axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanganda ushbu yondashuv yanada chuqurlashadi. O'quvchilar o'z qobiliyatlariga mos darajada vazifalarni bajarish orqali bilim olishadi va o'rganish jarayonidan zavqlanishadi. O'z navbatida, bu ularning o'qishga bo'lgan motivatsiyasini oshiradi. Inklyuziv ta'limning asosiy tamoyillaridan biri har bir o'quvchi uchun teng imkoniyatlar yaratishdir. Axborot kommunikatsiya vositalari bu maqsadga erishishda samarali yordam beradi. Shuningdek, axborot kommunikatsiya texnologiyalari imkoniyati cheklangan bolalarning ijtimoiy integratsiyasini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Masofaviy ta'lim platformalari,

onlayn darslar va virtual muloqot vositalari orqali ularning sinfdoshlar bilan birgalikda ishlash, fikr almashish imkoniyati kengayadi. Bu esa ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishga xizmat qiladi. Shunday qilib, inklyuziv ta'lim nafaqat bilim berish, balki yoshlarning ijtimoiy rivojlanishini ta'minlashda ham axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanadi.[1]

O'qituvchining roli inklyuziv ta'limda yanada o'zgaradi. U nafaqat bilim beruvchi, balki texnologiyalarni samarali qo'llashda, o'quvchilarning individual ehtiyojlarini aniqlashda va ularni qo'llab-quvvatlashda mutaxassis bo'lishi kerak. Pedagoglar uchun axborot kommunikatsiya texnologiyalarini o'rganish va ulardan oqilona foydalanish borasida muntazam malaka oshirish zarur. Bu esa ta'lim jarayonining sifatini sezilarli darajada oshiradi va har bir o'quvchining o'z imkoniyatlarini ro'yobga chiqarishiga yordam beradi.[2]

Axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish jarayonida darslik va o'quv materiallari ham maxsus moslashtirilgan bo'lishi lozim. Raqamli va interaktiv materiallar ko'z bilan bajariladigan vazifalarni yoki audiovizual yordamlarni o'z ichiga olishi mumkin. Bunday materiallar o'quvchilarning diqqat e'tiborini oshiradi, ular bilan ishlashni osonlashtiradi va mavzularni yaxshiroq tushunishga hissa qo'shadi. Tabiiyki, har bir o'quvchining ehtiyojlariga muvofiq materiallar tizimi yaratish inklyuziv ta'lim sifatini oshirishda muhim omil sanaladi. Maktablarda inklyuziv ta'limni muvaffaqiyatli tashkil etish uchun axborot kommunikatsiya texnologiyalarini ta'lim muhitiga to'liq integratsiya qilish kerak. Bu jarayon doimiy texnik ta'minot, pedagoglarning malakasini oshirish va o'quvchilar uchun qo'llaniladigan texnologiyalarni moslashtirishni talab etadi. Shu bilan birga, ota-onalar va jamiyat vakillarini ushbu jarayonga jalb qilish ham muhimdir. Ularning qo'llab-quvvatlashi ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga yordam beradi.[3]

Inklyuziv ta'limda axborot kommunikatsiya texnologiyalarining yana bir afzalligi ularning o'quv jarayonini individual monitoring qilish imkonini berishidadir. Masalan, maxsus dasturlar orqali har bir o'quvchining bilim darajasi, o'sish sur'ati, mustaqil ishlash ko'nikmalari aniq baholanishi mumkin. Bu esa o'qituvchilarga o'z vaqtida kerakli korektiv choralar ko'rish imkonini taqdim etadi. Shunday qilib, ta'lim jarayoni shaxsiylashtirilgan va yanada samarali bo'ladi. Axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish pedagogik jarayonda interfaol uslublarni amalga oshirishda katta rol o'ynaydi. O'quvchilar faolligini oshirish, ularning fikr bildirishlari, savollar berishlari uchun qulay sharoit yaratadi. Bu uslublar esa inklyuziv ta'limda bolaning faolligini rag'batlantiradi, ular bilan samarali muloqot qilishga imkon beradi. Boshqa tomondan, raqamli texnologiyalar o'quvchilar orasidagi farqlarni inobatga olgan holda qo'shimcha yordam ko'rsatishda qo'llanilishi mumkin.[5]

Inklyuziv ta'limda axborot kommunikatsiya texnologiyalari nafaqat o'quvchilarning o'rganish jarayonini qo'llab-quvvatlaydi, balki ularning ijodkorlik va

kognitiv rivojlanishini ham ragʻbatlantiradi. Maxsus dasturlar, oʻyinlar, interaktiv topshiriqlar yordamida oʻquvchilarning fikrlash, muammolarni hal qilish va mustaqil oʻrganish koʻnikmalari sezilarli darajada yaxshilanadi. Bu jarayonlarda pedagogning roli ham oʻta muhim boʻlib, u texnologiyalardan toʻgʻri foydalanishni taʼminlashi kerak. Taʼlim tashkilotchilari uchun inklyuziv taʼlimda axborot kommunikatsiya texnologiyalarining samaradorligini oshirish boʻyicha doimiy izlanishlar, innovatsiyalarni joriy etish va pedagoglarni zarur vositalar bilan taʼminlash istiqbolli yoʻnalish hisoblanadi. Shu tarzda, inklyuziv taʼlimning maqsadlariga erishish, taʼlim sifati va teng imkoniyatlar taʼminoti yanada mustahkamlanadi. Innovatsiya va texnologiyaning pedagogik yondashuvlar bilan uygʻunligi taʼlim tizimini yangi bosqichga olib chiqadi.[6]

Xulosa: Xulosa qilib aytganda, inklyuziv taʼlim jarayonida pedagogik metodlar va axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish taʼlim sifatini yaxshilashda asosiy omil hisoblanadi. Bu yaratuvchan va individual yondashuvni taʼminlab, har bir oʻquvchining oʻz qobiliyatlarini toʻliq rivojlantirish imkonini beradi. Axborot kommunikatsiya texnologiyalari yordamida taʼlim jarayoni interaktiv, qiziqarli va oʻquvchilar uchun qulay boʻlib, ularning motivatsiyasini oshiradi hamda ijtimoiy integratsiyani kuchaytiradi. Pedagog va texnologik resurslar birgalikda ishlaganda inklyuziv taʼlimning mohiyati — barcha oʻquvchilar uchun teng va sifatli taʼlim berish — toʻliq amalga oshiriladi. Shu sababli, inklyuziv taʼlimda pedagogik yondashuvlar va zamonaviy axborot kommunikatsiya texnologiyalarini uygʻunlashtirish, doimiy rivojlantirish va yangilash taʼlim tizimining yuksalishiga xizmat qiladi hamda jamiyatning barcha qatlamlariga teng imkoniyatlar yaratishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Qodirova, L. (2023). Inklyuziv taʼlimda axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish. Taʼlim va Innovatsiyalar, 10(3), 55-63.
2. Islomova, N. (2021). Inklyuziv taʼlimda pedagogik va texnologik yondashuvlar. Oʻzbekiston Pedagogika Jurnali, 5(2), 34-42.
3. Rasulova, M. (2022). Maxsus taʼlim jarayonlarida raqamli resurslardan samarali foydalanish. Pedagogika Ilmlari, 6(4), 48-57.
4. Mirzayev, S. (2020). Inklyuziv taʼlimda axborot-kommunikatsiya vositalarining roli va ahamiyati. Ilmiy Asar, 3(3), 64-72.
5. Tojiev, A. (2024). Pedagogik innovatsiyalar va inklyuziv taʼlimda zamonaviy texnologiyalar. Taʼlim va Fan, 11(1), 22-31.
6. Xolmurodova, G. (2023). Inklyuziv taʼlim va axborot kommunikatsiya texnologiyalari: tajriba va istiqbollar. Taʼlimdan Innovatsiylargacha, 9(2), 68-77.
7. Yusupov, B. (2021). Inklyuziv taʼlim jarayonida pedagogik qoʻllanma sifatida axborot texnologiyalari. Pedagogik Tadqiqotlar, 4(1), 29-38.
8. Abdullaev, D. (2024). Axborot kommunikatsiya texnologiyalarining inklyuziv taʼlimda qoʻllanilishi. Taʼlim va Rivojlanish, 7(3), 40-49.